

Zajednički kroz život

Razvoj, širenje i unaprjeđenje kvalitete izvaninstitucijskih socijalnih usluga Centra za inkluziju i podršku u zajednici

Osobe s intelektualnim teškoćama ne sudjeluju primjereno u životu lokalne zajednice, posebno se to odnosi na odraslu populaciju koja nakon završenog odgojno-obrazovnog procesa nema gotovo nikakve mogućnosti za radno i društveno uključivanje. Ova skupina, bez kvalitetne podrške, u pravilu se ili zatvara u svoje sobe/stanove i s vremenom gubi interes i za sve druge aktivnosti oko sebe, ili je prepuštena besmislenom šetanju ulicama, ismijavanju, alkoholizmu i drugim oblicima neprilagođenog ponašanja. Osoba s intelektualnim poteškoćama postaje nezadovoljna svojim životom. S vremenom se javljaju depresivna, anksiozna i/ili agresivna stanja, psihičke smetnje, a rješenje se nalazi u medikamentoznoj terapiji nakon koje za kraće ili duže vrijeme slijedi hospitalizacija i to ne samo zbog psihijatrijske dijagnoze, nego i zbog drugih organskih oboljenja. Smještaj u ustanove, centre za rehabilitaciju, institucionalizacija, vrlo često zadnje je „spasonosno“ rješenje. Ono

nikako nije spasonosno, ni rehabilitirajuće jer isključuje osobu iz društva da bi se rehabilitirala za život u društvu u koje se nikad više neće uključiti. Promatrajući sa strane, ne zvuči logično ni razumno, a promatrajući takve postupke iz pozicije osobe s intelektualnim poteškoćama, izgleda strašno.

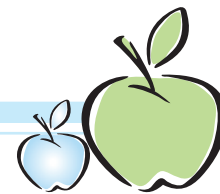
Iako postoje znatni pomaci u radu s ovom iznimno vulnerabilnom skupinom, najčešće ona za sustav predstavlja problem koji je potrebno nekako riješiti. Koliko smo kao društvo u tome uspješni, treba upitati osobe čiji problem rješavam. Mislim da nismo. Osoba s intelektualnim poteškoćama koja želi živjeti u svojoj prirodnoj sredini, neprestano se susreće s barijerama, sa zidovima koje sama nikako ne može preskočiti. Za to joj je potrebna podrška društva i to adekvatna, a nje najčešće nema. Koliko često smo se zapitali jesu li osobe s intelektualnim poteškoćama zadovoljne podrškom koja im se pruža? Jesu li zadovoljne svojim životom? Kad je u pitanju osoba bez poteškoća,

to nam je normalno i shvatljivo pitanje. Jesmo li zadovoljni s odjećom koju nosimo, frizurom koju imamo, hranom koju jedemo, za razliku od „glavno je da su čisti, siti i uredni“ – i tako cijeli život što nikako nije stimulativno. Često si postavljam pitanje bih li ja bio zadovoljan takvim životom, takvom podrškom (koja to i nije), bez mogućnosti da izrazim svoj stav, primjerice da kažem da mi se cipele koje je netko odabrao za mene ne sviđaju i da nije najvažnije da se sviđaju osobi koja ih za mene kupuje (bez mene).

Ponukan nedavnim događajem postavljam glasno pitanje zašto osobe s intelektualnim poteškoćama nisu uključene u odabir mjesta stanovanja usprkos svojoj imovini i sredstvima na računu. Zašto osoba koja od sustava socijalne skrbi ne traži ništa, ne bi mogla imati kvalitetnu podršku i nastaviti sa svojim sredstvima živjeti u sredini u kojoj želi i s ljudima koje voli? Tko ima pravo tako nešto zabraniti? Sustav koji joj navodno pruža podršku i zaštitu? Ove retke napisao sam inspiriran pitanjem koje mi je postavila gospođa kojoj su u pedeset i osmoj godini umrli roditelji. „Zašto ja ne mogu ostati živjeti u svojem stanu i biti sa svojim prijateljima, s kojima se družim više od deset godina, u boravku?“ Koliko bi ovakva situacija bila stresna za osobe bez poteškoća? Što osjeća osoba s intelektualnim poteškoćama čekajući „spasonosni“ smještaj negdje?

Emotivni odnosi još su jedna od tema s kojima se susreću osobe s intelektualnim poteškoćama. I danas mnogi smatraju da ova populacija nema (pravo na) osjećaje, povezanost, zaljubljenost, pravdajući, i u ovom slučaju, svoj stav

brigom za ove ljude i eventualno njihovo potomstvo bez obzira na brojne divne primjere kojima sam bio svjedok i koji dokazuju suprotno.

Pravo na rad i zapošljavanje jedno je od temeljnih ljudskih prava, pa tako i osoba s intelektualnim poteškoćama. Radnim uključivanjem i zapošljavanjem uz kvalitetnu podršku stvaraju se uvjeti za istinsku jednakost bez obzira na ograničenja, jer je upravno ekonomska neovisnost i stabilnost baza za istinsku jednakost svih ljudi. Osobe s intelektualnim poteškoćama vrlo teško dobivaju priliku raditi, zaposliti se, pa i u ovim uvjetima općeg nedostatka radnika. Razlog tome su neadekvatno obrazovanje koje i nema baš veze s tržištem rada te predrasude poslodavaca. No, kad im se pruži prilika i uz adekvatnu podršku/trening, rezultati su izvrsni.

Postoji li mogućnost izlaska iz ukalupljenog pristupa? Često si to pitanje postavljaju i osobe s intelektualnim poteškoćama. Imaju li pravo na život poput svih drugih ljudi? Svako živo biće ima pravo na dostojanstven i ispunjen život pa tako i osobe s intelektualnim poteškoćama. Uz kvalitetnu podršku koja treba biti pružena upravo u onom trenutku kad je potrebna, ni prije ni kasnije, koja ne smije biti ničim uvjetovana, postoji. Svakako se takva podrška treba temeljiti i koristiti se resursima zajednice. Ne treba posebna medicinska skrb, jer ona već postoji za sve druge ljude, nisu potrebne posebne teretane za one koji žele trenirati, jer teretane postoje. Primjerice postoje i pjevački zborovi u lokalnoj zajednici u koje se mogu uključiti osobe s intelektualnim poteškoćama koje žele i znaju pjevati. Nisu potrebni posebni pjevački zborovi, pogotovo ne oni sa zvučnim nazivima i repertoarom dječjih pjesmica kako bi izazvali samilost i sažaljenje. Osobe s intelektualnim poteškoćama svim srcem žele pripadati društvu u kojem žive, a na zajednici je da im to omogući. Svaka je zajednica razvijena onoliko koliko je u stanju ispuniti ove želje i omogućiti zajednički život svima, a svaku osobu, posebno osobu s poteškoćama, promatrati individualno (nikako ne generalizirati) i kroz mogućnosti, a ne kroz poteškoće.

Centar za inkluziju i podršku u zajednici organizacija je civilnoga društva osnovana 2005., s vizijom društva u kojem osobe s intelektualnim poteškoćama pridonose njegovom razvoju sukladno vlastitim željama i znanjima, a uključene su u sve aspekte društva koji valorizira svačiji doprinos i koji poštuje različitosti. Razvojem inkluzivnih socijalnih usluga u sredinama u kojima za njih postoji potreba, poput organiziranog stanovanja, boravaka, inkluzivnog volontiranja te zapošljavanja osoba s invaliditetom, nastojimo stvoriti uvjete da se svi članovi zajednice osjećaju sretnim i korisnim članovima društva. Naše aktivnosti uključuju edukacijske, kreativne, sportsko-rekreativne, informatičko-komunikacijske radionice, izlete i međusobne posjete. Radno okupacijske aktivnosti odvijaju se u i u Centru i u drugim organizacijama. Sve se ove aktivnosti, uz puno sudjelovanje korisnika u planiranju, provode u suradnji s dionicima u lokalnim sredinama u kojima djelujemo. U prvome redu to je jedinica lokalne samouprave, uz konkretnu podršku Istarske županije, potom organizacije civilnoga društva, javne ustanove, poslovni sektor i drugi. Nastojimo poticati uključivanje naših članova u organizacije koje provode programe namijenjene svim građanima u zajednici. Iskrenom suradnjom svih dionika uz međusobno uvažavanje može se pružiti kvalitetna i pravovremena podrška svakoj osobi s intelektualnim poteškoćama. Provedba programa rezultira znatno većom ospo-

sobljenosti u aktivnostima svakodnevnog života, znatno višom razinom ostvarivanja osobnih razvojnih potencijala, obogaćenim socijalnim odnosima te, u konačnici, većom kvalitetom života u prirodnoj sredini uz kvalitetnu i konkretnu podršku osoba od povjerenja.

Svaka od navedenih aktivnosti, osobito zapošljavanje, znatno doprinosi mogućnosti da se izađe iz ukalupljenog pristupa u sklopu sustava socijalne skrbi.

Nacionalni dan osoba s intelektualnim poteškoćama proglasio je Hrvatski sabor 2017. godine i otada se svake godine obilježava 16. svibnja kao dan senzibiliziranja javnosti na prava i mogućnosti osoba s intelektualnim poteškoćama kako bi se pokazalo da su i one ravnopravni članovi zajednice u kojoj žive. Dan se obilježava pod motom „Stavi naočale – promijeni pogled“. Ovaj tekst napisan je upravo u tom tonu i tim povodom jer bilo bi dobro zamisliti se i razbiti predrasude. Velik je to posao, ali treba se pokrenuti. Ili, kako kaže jedan autor: „Nije problem ako si postavimo visoke ciljeve i ne ostvarimo ih, problem je ako si postavimo niske ciljeve i njih ostvarimo.“

Ozren Catela

Centar za inkluziju i podršku u zajednici Pula
ured@centar-podrsk.hr

Marko Perkov

Udruga osoba s intelektualnim poteškoćama Istre
ured@uoiti.hr